

**ВІЗУАЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ОБРАЗІВ ПОЕМИ ДАНТЕ АЛІГ'ЄРІ
«БОЖЕСТВЕННА КОМЕДІЯ: ПЕКЛО»
У ЄВРОПЕЙСЬКИХ ХУДОЖНІХ
ПРАКТИКАХ**

Андрій Будник,
<https://orcid.org/0000-0002-0719-2231>
кандидат мистецтвознавства,
доцент,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
Київ, Україна
budnik_andriy@ukr.net

Валерія Лазебнюк,
магістр дизайну,
<https://orcid.org/0000-0001-6749-4509>,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
Київ, Україна
valerialazebnuk@gmail.com

**VISUAL TRANSFORMATIONS
OF THE IMAGES OF DANTE
ALIGHIERI'S POEM "THE DIVINE
COMEDY: HELL" IN EUROPEAN
ART PRACTICES**

Andriy Budnyk,
<https://orcid.org/0000-0002-0719-2231>
PhD in Art Studies,
Associate Professor,
Kyiv National University
of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine
budnik_andriy@ukr.net

Valeriia Lazebniuk,
Master of Design,
<https://orcid.org/0000-0001-6749-4509>,
Kyiv National University
of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine
valerialazebnuk@gmail.com

Анотація

Мета статті полягає у виявленні специфіки трансформації візуальної мови як мистецької рефлексії на образи Данте у європейських художніх практиках, зокрема у графічному дизайні. **Методологія дослідження** вимагає комплексного підходу та передбачає застосування методів мистецтвознавчого аналізу, емпіричного методу збору теоретичного та історичного матеріалу, методу порівняння та узагальнення. У дослідженні використано загальнонаукові методи, зокрема аналіз і систематизацію наукової літератури за темою розвідки. Історико-фактологічний метод застосовано при виявленні історичних процесів та факторів, що вплинули на розвиток трансформації візуальної мови ілюстрації та інших візуальних практик на її основі. **Наукова новизна** полягає у проведенні порівняльного аналізу візуальних образів на основі досліджен-

Abstract

The purpose of the article is to reveal the specifics of transformation of visual language as the artistic reflection on Dante's images in European art practices, in particular in graphic design. **The research methodology** requires a comprehensive approach and involves the use of methods of art analysis, an empirical method of gathering theoretical and historical material, a method of comparison and generalization. The research uses general scientific methods, in particular the analysis and systematization of scientific literature on the topic of investigation. The historical-factual method was used to identify historical processes and factors that influenced the development of transformation of the visual language of illustration and other visual practices based on it. **The scientific novelty** is in conducting a comparative analysis of visual images based on the study of visualization of classical literature works. Interpretation

ня візуалізації класичних творів літератури. Розглядається інтерпретація образів класика світової літератури низкою митців від Сандро Боттічеллі до Джованні Томмазі Ферроні, а також присутність образів «Божественної комедії» у масовій та поп-культурах: популяризація Данте, експлуатація його образу у мас-маркеті через графіті, мультфільми, візуальні новели, сайти, профілі у соцмережах тощо. Визначено способи адаптації стилістики Данте для сучасного глядача, звиклого до кліпових продуктів, прояви поширення у найбільш популярних соціальних мережах. **Висновки.** Проведене дослідження свідчить, що унікальний світ візуальної мови в ілюструванні та дизайні книжкових видань трансформується за допомогою суб'єктивного мистецького бачення задля утримання інтересу сучасного читача до класичної спадщини. У результаті дослідження доходимо висновку, що популяризація образу Данте у масовій культурі залежить від індивідуального фактору світосприйняття митця як творчої особистості. Світове класичне мистецтво стає основою зародження нових витоків авторських креативних підходів до візуального переосмислення здобутків цивілізації. Процес трансформації візуальної мови ілюстрацій як складових графічного дизайну забезпечує тривале підтримання поширення образів «Божественної комедії» не тільки на батьківщині Данте Аліг'єрі, а й на загальноєвропейському арт-ландшафті.

Ключові слова:

книжкова ілюстрація, візуальна мова, візуальна трансформація, графічний дизайн, масова культура, художні практики, інтерпретація образів.

of the images of this classic of world literature is given by a number of artists from Sandro Botticelli to Giovanni Tommasi Ferroni, as well as the presence of images of the "Divine Comedy" in mass and pop cultures are considered: the popularization of Dante, the exploitation of his image in the mass market through graffiti, cartoons, visual novels, websites, profiles in social networks, etc. Methods of adapting Dante's stylistics for a modern viewer, accustomed to clip products, manifestations of distribution in the most popular social networks, have been determined. **Conclusions.** The research shows that the unique world of visual language in the illustration and design of book publications is transformed with the help of subjective artistic vision in order to maintain the interest of a modern reader of the pre-classical heritage. As a result of the research, we come to the conclusion that the popularization of the image of Dante in mass culture depends on the individual factor of the world perception of the artist as a creative personality. World classical art becomes the basis for the emergence of new sources of author's creative approaches to the visual reinterpretation of the achievements of civilization. The process of transformation of the visual language of illustrations as components of graphic design ensures long-term support of the spread of images of the "Divine Comedy" not only in Dante Alighieri's homeland, but also in the European art landscape.

Keywords:

book illustration, visual language, visual transformation, graphic design, mass culture, art practices, interpretation of images.

Вступ **1**

Останні десятиліття відзначаються підвищенням рівня зацікавленості широкого кола дослідників проблемами збереження культурної спадщини. Розширення наукового знання про трансформацію європейської книжкової ілюстрації на прикладі видання Данте Аліґ'єрі «Божественна комедія: Пекло» потребує ретельного вивчення етапів розвитку візуальної мови на історичних прикладах задля розкриття загальних, історико-теоретичних та наукових питань. Розвиток візуального мистецтва є постійною площиною вивчення та розширення наукових знань. Відтак, виявлені історичні засади стають основою розуміння сучасного розвитку книжкової ілюстрації і базованих на ній художніх та дизайнерських практик. У трансформації візуальної мови відбивається чітка структура історичної хронології мистецьких шкіл і вплив суспільних процесів. Розгляд становлення класичних прийомів ілюстративного рішення в книжкових виданнях Данте Аліґ'єрі «Божественна комедія: Пекло» базується на аналізі видів, технік та перших спроб європейського друкарства. Новітні інтерпретації образів Данте у сучасних практиках потребують, можливо, більшої відстані часу та іншої оптики, ніж розгляд класичних проявів, тому у цьому випадку здебільшого можна зосередитися на фіксації процесів, уведенні їх до наукового обігу, спробі систематизації та розуміння принципів дії. В ході визначення цих аспектів формується актуальність дослідження, що полягає в науково-творчому наповненні та необхідності розширення наукового знання про трансформацію візуальної мови в книжкових виданнях та інших візуальних практиках.

Мета дослідження **2**

Мета дослідження полягає у виявленні специфіки трансформації європейської візуальної мови у книжковій ілюстрації як складової графічного дизайну та визначенні тенденцій розвитку сучасної інтерпретації класичної спадщини у мистецькому середовищі та соціальному просторі.

Методологія та аналіз джерельної бази **3**

Проблема визначення основних етапів та розкриття характерних особливостей процесу трансформації візуальної мови у європейських художніх практиках вимагає комплексного підходу та базується на застосуванні емпіричного та теоретичного методів дослідження. У розвідці використано загальнонаукові методи, зокрема аналіз і систематизацію наукової літератури за темою дослідження. Також вживається метод порівняння, який полягає у співставленні наявних архівних матеріалів. Історико-фактологічний метод застосовано при виявленні історичних процесів та факторів, що вплинули на розвиток трансформації візуальної мови ілюстрації в дизайні європейських книжкових видань на прикладі Данте Аліґ'єрі «Божественна

комедія: Пекло» (Данте, 2004). Паралельно з аналізом наукової літератури та першоджерел проведено емпіричні дослідження на практиці: огляд профільних експозицій у музеях Італії та України. Зокрема, у Флоренції було оглянуто цифрову інсталяцію «Dante il poeta eterno» ("Данте. Вічний поет") у капелі Пацці у церкві Санта-Кроче та виставку живопису Стефано Болгато у Оспедале дельї Інноченті. У Києві було прослухано лекцію «Ілюструвати чи інтерпретувати Данте? Образ Сатани у Данте і Блейка (від Середньовіччя – до Нового часу)» др. Едоардо Крізафуллі, чинного директора Італійського культурного інституту в Києві та аташе з культури Посольства Італії. Лекція відбулася в межах виставки «Пісня за піснею. Сто малюнків Джованні Томмазі Ферроні за мотивами Божественної комедії» у Музеї Ханенків. Також зафільмовано для аналізу міжнародний проєкт – італійсько-українську виставку «Бачення Данте. Сучасні українські митці інтерпретують «Божественну комедію» в Інституті проблем сучасного мистецтва в Києві. Корисним для написання статті стало відвідування виставки ілюстрацій Сальвадора Далі до «Божественної комедії», що їх було виконано у 1950-х рр. на замовлення уряду Італії.

Теоретичні та практичні аспекти проблем розвитку трансформації європейської візуальної мови у книжковій ілюстрації цікавого нам періоду відображено у дослідженнях ряду європейських авторів, зокрема, розвиток творчості італійських митців на прикладі ілюстрацій до поеми Данте Аліг'єрі розкрив у своїй праці 1970 р. Джорджо Вазарі (1970). Саме він свого часу актуалізував тему мистецтва епохи Відродження в Італії. Данте Аліг'єрі, згідно з Вазарі, здійснив ідейний підсумок розвитку художньої творчості через християнське представлення світу. Варто відзначити, що праця «Життєписи найславніших живописців, скульпторів та архітекторів» Джорджо Вазарі (1970) відома світові як «Біблія італійського Відродження та всієї історії мистецтва».

Поціновувачем Данте Аліг'єрі був і Томас Стернз Еліот. В своїй книзі «Призначення поезії. Статті про літературу» він написав есе, присвячене Данте Аліг'єрі, яке отримало просту назву «Данте» (Еліот, 1996).

Одним із критиків Данте Аліг'єрі став італійський автор Томмазо Ді Сальво (Di Salvo, 1969). Його працю можна вважати три томною антологією сучасної критики, де кожен том складається з низки коротких нарисів про окремі пісні. Зосередження уваги на критиці великої культурної спадщини дозволяє вийти за межі традиційного підходу і надає алегоричної цінності дослідженню візуальної мови в дизайні європейських книжкових видань на прикладі Данте Аліг'єрі «Божественна комедія: Пекло».

Унікального розкриття цього твору досяг у своєму перекладі Максим Стріха. Супроводжуючи кожну пісню поеми ґрунтованими примітками і рецензіями, автор випустив декілька літературознавчих праць. У 2001 р. була видана перша з них (Стріха, 2001), де зазначалося, яким чином шлях трьох світів Данте вплинув на розвиток української культури. В іншій статті, оприлюдненій у часописі «Критика», дослідник висуває власну тезу, що «історія Данте» пов'язана із формуванням сучасного ідентичного українського світу (Стріха, 2003).

Про траєкторію розвитку європейської ілюстрації щодо Данте писала київська мистецтвознавиця і художниця Ольга Петрова (2009). У своїй книзі вона зазначала відповідність розвитку стилів європейського мистецтва тенденціям ілюстрування книжкової продукції. Тут вперше було надруковано її власні графічні роботи до поеми, які колись зазнали критики в умовах радянської ідеології. У монографії наголошується на провідному значенні «Божественної комедії» як своєрідного маркеру візуальних трендів відповідних епох. Основною ідеєю книги є актуальний погляд на позачасове життя міфічних образів через футурологію сучасності (Петрова, 2009).

Ольга Петрова (2009) свій досвід вивчення «дантеани» у світовому мистецтві використовує для аналізу процесів, що відбуваються в сучасному українському мистецтві. Вона відшукує сенси і цінності в малярстві «шістдесятників» і київського «андерграунду», взагалі всіх «полістилістів». В її теоретичних статтях про форми художньої свідомості українського мистецтва 1985–1995 рр. аналізуються стилістичні досягнення необароко, неоекспресіонізму, неопримітивізму, фольклоризму, неопластики, мінімалізму, неорархаїки тощо.

Цієї ж теми торкався український культуролог, дослідник проблем теорії культури і мистецтва В. А. Бітаєв (2003). У монографії він дослідив не тільки естетичне виховання у розвитку гуманістичного сприйняття, а й філософські погляди Данте Аліґ'єрі через призму гуманістичних ідей в поемі «Божественна комедія». Валерій Бітаєв (2003) стверджує, що, з погляду Данте, людська діяльність є вільною; а ідеалом людства є гуманіст, у якого потяг до знань вищий за страх гріховності та святості Богів. Високі уявлення наукових гуманістичних ідей втілює в собі поема «Божественна комедія» Данте Аліґ'єрі.

В сучасному світі особистість Данте Аліґ'єрі і його поема викликали резонанс завдяки книзі Дена Брауна (2013) «Інферно». Художній роман побудований на розкритті таємниці найзагадковішого шедевра світової літератури – «Божественної комедії» Данте. Саме після її виходу біографи з усіх куточків світу почали досліджувати загадку демонічності та святості відомого письменника Данте Аліґ'єрі. Згадана книга не є науковою, але при

цьому автор наповнює свій роман деталями з архітектури, міфології та сучасності, що складається в унікальну літературну картину. «Найкраща ілюзія виникає тоді, коли містить максимум реальності», – саме ця цитата демонструє не тільки плинність буття, але й те, що сучасних митців надихає культурна спадщина (Браун, 2013).

Таким чином, доходимо висновку, що у полі зору актуального мистецтвознавства відсутній аналіз сучасної візуальної інтерпретації образів Данте. Під «сучасною» будемо розуміти здобутки митців цифрової епохи, а також практики найновіших комунікативних жанрів масового мистецтва, таких як реклама, мурали, соцмережі, коли мистецтво виходить з музейного простору на вулиці міст і до повсякденного людського існування.

Результати дослідження **4**

В європейському суспільстві відбуваються значні соціокультурні трансформації, що призводить до формування нової ідентичності людства та до переосмислення розвитку культурних цінностей. З часів написання «Божественної комедії» Данте Аліг'єрі пройшло близько 700 років. Проте ідеї й образи, створені автором, досі надихають творчих людей на візуалізацію його спадщини та відтворення сюжетів поеми через призму власного світосприйняття з урахуванням сучасної оптики. Знаковими інтерпретаціями образів Данте стали Сандро Боттічеллі, Страданус, Поль Гюстав Доре, Вільям Бугро, Франц фон Байрос, Ежен Делакруа, Вільям Блейк, Сальвадор Далі та Джованні Томмазі Ферроні.

Так, завдяки «життєписам» Вазарі, довідуємось про біографію і творчу діяльність Сандро Боттічеллі. Будучи освіченим художником, Боттічеллі написав коментарі до трьох частин поеми, а згодом проілюстрував частину «Пекло». Ілюстрації було зроблено в 1490-х роках на замовлення представника знаної італійської династії Лоренцо ді П'єро Франческо Медічі (Вазарі, 1970). Художник робив акцент на першоджерело, точно зображуючи кожну сцену на невеликих книжкових ілюстраціях, які стали справжніми витворами високого мистецтва і тепер зберігаються в музеях Ватикана і Берліна.

Розглядаючи Боттічеллі, ми не можемо пройти повз малюнок «Безодня пекла» за мотивом поеми «Божественна комедія» Данте Аліг'єрі. Картина фактично є топографією підземного світу Данте до такого ступеню, що може вважатися наочним прикладом інфографіки. Митець намагається точно слідувати слову поета, він досить докладно і ретельно зображує всі перераховані автором місця, де знаходяться і страждають грішники. Отже, аналіз візуалізації образів Пекла бере свій початок саме з мистецьких надбань флорентійської школи, представником якої є Сандро Боттічеллі. Цікаво, що «Безодня Пекла»,

створена ним XV ст., стала дуже відомою у XX – її популяризував відомий романіст Ден Браун (2013) у бестселері «Інферно».

В 1550 р. фламандець за походженням, художник, живописець, представник італійського маньєризму Джованні Страданус став помічником Джорджо Вазарі. Вивчаючи творчість Страдануса, можна відмітити серію ілюстрацій до «Божественної комедії». Зображення Пекла подаються через важку гнітючу атмосферу, темну тональність, демонічні образи, моторошні ландшафти.

Поль Гюстав Доре, французький художник, створив не одну серію ілюстрацій до творів світової літератури, серед яких – «Божественна комедія». Реалізація тривала в проміжку між 1861 і 1868 рр., а проілюстрована книга досягла успіху в найкоротші терміни, адже майстер зміг передати сюжетну лінію і специфічну атмосферу поеми. Доре зміг донести структуру життя і смерті, визначену Данте. Сучасники Доре вважали цикл ілюстрацій містичним та урочистим діалогом Данте Аліг'єрі та Гюстава Доре щодо інфернальних таємниць потойбіччя, які відкрилися їхнім проникливим душам під час цієї складної дослідницької подорожі.

Француз Вільям Бугро 1850 р. написав картину «Данте і Вергілій у пеклі» в стилі академічного реалізму. Ще один французький художник XIX ст. Ежен Делакура надихнувся 8-ю піснею частини «Пекло» поеми Данте Аліг'єрі та написав 1822 р. картину «Човен Данте», а англійський гравер Вільям Блейк 1826 р. розпочав, але залишив незавершеним цикл ілюстрацій у вигляді нарисів, акварелей та гравюр до «Божественної Комедії». Австрійський живописець Франц фон Байрос у 1921 р. створив серію ілюстрацій до поеми у стилістиці прерафаелітів. Авторську інтерпретацію твору Данте подав Сальвадор Далі, занурюючи людей у нове власне бачення глибин образів поетичного твору. Мистецька серія є не тільки сюрреалістичним протестом 60-х рр. минулого століття, але й прикладом свіжого бачення і нового слова в сфері книжкової ілюстрації.

Погляд на Данте з XX ст. постає в графічних ілюстраціях до «Божественної Комедії» української художниці Ольги Петрової (2009), яка є ще й мистецтвознавицею. Автентичні літографії мисткині презентували нове стилістичне подання візуального рішення образів Данте. А сучасний художник Джованні Томмазі Ферроні наважився поєднати класичне італійське мистецтво та власну інтерпретацію поеми за допомогою нового подиху графічної мови через авторський самобутній стиль, що має основу італійську школу малюнка (рис. 1а).

Систематизацію візуальних інтерпретацій образів «дантеани» у попередніх епохах подано у відповідній таблиці (рис. 1).



Рис. 1. Класифікація художніх стилів візуалізації образів Данте Аліг'єрі видатними художниками.

Fig 1. Classification of artistic styles of visualization of images of Dante Alighieri by prominent artists.

В новітніх художніх практиках, що розвинулись у контексті постмодернізму, постає тема популяризації та експлуатації образів Данте в масовій культурі, що може бути предметом пошуків на новому етапі сучасних візуальних трансформацій. Наразі Данте Аліґ'єрі є інкорпорованим у сучасну масову культуру не тільки Італії, а й всього європейського континенту, зокрема через привід святкування ювілею написання «Божественної комедії» (700 років). Перевага поп-культури полягає в тому, що вона доступна всім верствам населення і тому завдяки створенню продуктів популяризації авторами сучасного комунікативного мистецтва відбувається поширення художнього втілення проблематики світового літературного шедевра.

Вулиці італійських міст є своєрідним живим музеєм та джерелом дослідження мистецтвознавства всіх часів. Молоді художники, незалежно від якості і профілю освіти, роблять свій внесок у сучасне мистецтво за допомогою такого напрямку як стріт-арт, що став складовою урбаністичної культури. Саме в останні два роки мотиви світової класики усе частіше почали зустрічатися в мистецтві вуличного формату, особливо на тлі Covid-обмежень, про що йшлося у статті А. В. Будника (2021). Стріт-арт і вуличні плакатні проекти дозволяють людям споживати сучасне мистецтво, незважаючи на припинення соціальних стосунків під час карантинних обмежень. Навпаки, вуличне мистецтво стало відправною точкою для розвитку майбутнього світогляду через призму минулих здобутків. Естетичність цих робіт залежить не тільки від історичного контексту образів, а й від майстерності виконання та нового неочікуваного погляду. Італійці є поціновувачами своєї літературної та культурної спадщини, тому помітним образом вуличного мистецтва став Данте Аліґ'єрі та образи з його поеми «Божественна комедія». Художники виконують його портрети та художньо інтерпретують сюжет із твору на різних урбаністичних локаціях за допомогою різноманітних стилістичних прийомів та технік (рис. 2а).

Варто не забувати і про такі види візуальної мови, як комп'ютерна графіка. Так, у 2017 р. об'єднання італійських дизайнерів «Араса» та студія дизайну «Molotro» створили інтерактивний сайт за мотивами «Божественної комедії», де представлено не тільки карту «пекла», а й опис «кіл», характеристику суміжних героїв та цитати пісень (рис. 3а, б).

Привабливість образів Данте й у їхній широкій комерціалізації. Так, ми можемо спостерігати за просуванням образу великого письменника через популярні продукти споживання: одяг, взуття, сувенірну туристичну продукцію тощо (рис. 4а). Власне, співпраця художників з бізнесом при створенні численної номенклатури комерційної продукції сприяє поширенню класичних образів у масовій культурі в суспільстві, тим самим надаючи суто бізнесовим колабораціям творчого й естетичного характеру.

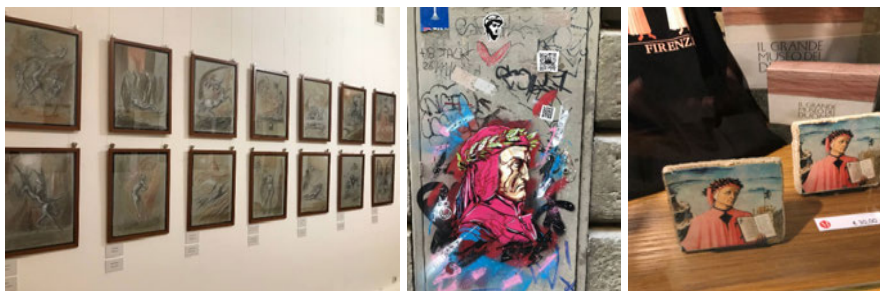


Рис. 2а. Пісня за піснею. Сто малюнків Джованні Томмазі Ферроні за мотивами Божественної комедії. Виставка в Музеї Ханенків. Київ, Україна. Світлина А. В. Будника.

Fig. 2a. Song after song. One hundred drawings by Giovanni Tommasi Ferroni based on the Divine Comedy. Exhibition at the Khanenko Museum, Kyiv, Ukraine. Photo by A. Budnyk.

Рис. 2б. Вуличне графіті на тему Данте у Флоренції. Світлина А. В. Будника.

Fig. 2b. Street graffiti on the theme of Dante at the Florence. Photo by A. Budnyk.

Рис. 2с. Сувеніри із портретом Данте. Фото з крамниці Собору Санта-Марія-дель-Фйоре. Флоренція, Італія.

Fig. 2c. Souvenirs with a portrait of Dante. Photo from the store of the Cathedral of Santa Maria del Fiore. Florence, Italy.



Рис. 3а. Інтерактивний сайт за мотивами поеми «Божественна комедія» Данте Аліґ'єрі. Знімок із сайту: <https://www.alpacaprojects.com/inferno>

Fig. 3a. An interactive site based on the motives of singing «The Divine Comedy» by Dante Alighieri. Screenshot from the website: <https://www.alpacaprojects.com/inferno>

Рис. 3б. Позначення на сайті Кола Пекла та його характеристики. Знімок із сайту: <https://www.alpacaprojects.com/inferno>

Fig. 3b. Marking on the site of the Circle of Hell and its characteristics. Screenshot from the website: <https://www.alpacaprojects.com/inferno>

Одним із найпопулярніших видів споживання є туристична продукція, метою якої є приваблення людей до історії та культури певної країни. Також наразі відмітимо новий вид масової культури, який орієнтований на світового споживача, а саме монобренди. Вони увійшли в суспільство як естетичний прояв індивідуальності в сфері мистецтва. В 2014 р. світ побачив першу ювелірну колекцію монобренду Alighieri, засновницею

якого є Рош Махтані. Досліджуючи дизайнерські вироби, можна цілком зануритися в історію життя поета Данте Аліг'єрі та його поему «Божественна комедія», адже до колекцій входять кулони із жіночим профілем Беатріче, браслет Inferno, сережки «Пекельна буря» та багато інших тематичних витворів ювелірного мистецтва (рис. 4a-b).

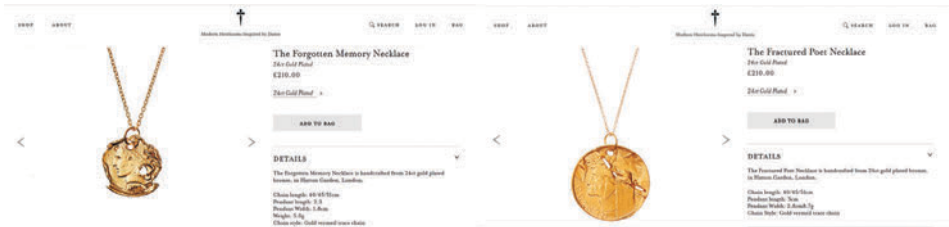


Рис. 4а. Медальйон «Забута Пам'ять» із профілем коханої поета Беатріче.
Знімок із сайту: <https://www.alighieri.com>

Fig. 4a. The Forgotten Memory Necklace. Screenshot from the website: <https://www.alighieri.com>

Рис. 4б. Медальйон «Зламаний Поет» із профілем поета Данте Аліг'єрі.
Знімок із сайту: <https://www.alighieri.com>

Fig. 4b. The Fractured Poet Necklace. Screenshot from the website: <https://www.alighieri.com>

Що стосується масштабніших брендів, компанія «Magnum» (Unilever) презентувала у 2021 р. арт-проект до 700-річчя з дня смерті Данте Аліг'єрі. Основою стала картина сучасного художника Роберто Феррі «Поцілунок Данте і Беатріче» (рис. 5а), яку було експоновано 6 липня 2021 року в Палаццо Фіренце (Рим, Італія) (рис. 5б).



Рис. 5а. Роберто Феррі. Поцілунок Данте і Беатріче. Живопис.

Fig. 5a. Roberto Ferri. The Kiss of Dante and Beatrice. Painting.

Рис. 5б. Знімок сайту арт-проекту компанії «Magnum» (Unilever) до 700-річчя з дня смерті Данте Аліг'єрі: <https://ilbacioididante.com>

Fig. 5b. Screenshot of the website of the art project of the company «Magnum» (Unilever) to the 700th anniversary of the death of Dante Alighieri: <https://ilbacioididante.com>

Сучасні інтерпретації образів Данте можна було спостерігати в 2021 р. в музеї Оспедале дельї Інноче́нти (Ospedale degli Innocenti – шпиталь (притулок) невинних (немовлят)) – будівлі на площі Сантіссіма Аннунціата у Флоренції. Ідеєю виставки про видатних особистостей стало подання їх у вигляді персонажів від спонсора музею – компанії «Lego», автором представлених картин є Стефано Болкато. Таким чином, відбулася Lego-лізація класичних образів через маркери поп-культури, що в умовах постмодернізму можна вважати проявом сучасного мистецтва і кроком до нового рівня розвитку поп-культури в світі (рис. 6а).

Майданчиком для молодих творців стають соціальні мережі – Instagram, TikTok, Facebook та інші, що дають змогу поширювати сучасний контент з рефлексіями культурної спадщини серед різних верств користувачів. Певна категорія дослідників вважають, що мережі є способом деградації, але якщо уважно вивчити їхній контент, то можна зрозуміти, що вони значно розширюють простір для представлення нових форм мистецтва. За хештегом #dantealighieri в соціальному додатку Instagram ми можемо знайти приблизно 258 тисяч дописів користувачів з різних куточків світу, із них більшість молодих талановитих митців, таких як Lillo Cialola, Raffaele Sabella, Michela Militano, Juan Carlos Polo Chaviano, Alice Rovai, Eugenia Alossa, Luca Raimondo, Lelio Bonaccorso, Тетяна Свобода, Роман Акімов та ін. (рис. 6б-с).



Рис. 6а. Стефано Болкато. Данте Аліґ'єрі. Полотно, олія. Музей Оспедале дельї Інноче́нти.

Fig. 6a. Stefano Bolcato. Dante Alighieri. Oil on canvas. Ospedale dell'I Innocenti Museum.

Рис. 6б. Lillo Cialola. Світлина з Instagram-сторінки автора. <https://www.instagram.com/p/CPGXrwYHTQq/>

Fig. 6b. Lillo Cialola. Photo from the author's Instagram page. <https://www.instagram.com/p/CPGXrwYHTQq/>

Рис. 6с. Комунікаційний дизайнер та ілюстратор Raffaele Sabella. Світлина з Instagram-сторінки автора. <https://www.instagram.com/p/CUQldYeAUby/>

Fig. 6c. Communication designer and illustrator Raffaele Sabella. Photo from the author's Instagram page. <https://www.instagram.com/p/CUQldYeAUby/>

**Наукова
новизна та
практична
значимість
дослідження**

5

Наукова новизна дослідження полягає у проведенні порівняльного аналізу образів, створених ілюстраторами, шляхом дослідження широкого діапазону візуалізацій класичного твору літератури. Розглянуто низку авторів від Боттічеллі (XV ст.) до Джованні Томмазі Ферроні (XXI ст.). Діагностовано також присутність образів «Божественної комедії» у масовій та поп-культурах, що позитивно впливає на популяризацію Данте, експлуатацію його образу на ринку через графіті, мультфільми, візуальні новели, сайти тощо. Відзначено адаптацію стилістичного подання образів Данте до сучасного глядача, звиклого до кліпових продуктів, а також – у використанні в найбільш популярних соціальних мережах. Практична значимість дослідження полягає у започаткуванні вивчення різноманітних стилістичних прийомів для просування класики у широкі маси. Аналіз прийомів і засобів осучаснення може бути використаний у поширенні класичних образів у інших культурах, а правильно використаний механізм такого процесу сприятиме поверненню України до родини європейських народів.

Висновки

6

Проведене дослідження свідчить, що унікальний світ візуальної мови сучасних художніх практик, зокрема в ілюструванні та дизайні книжкових видань, трансформується за допомогою суб'єктивного мистецького бачення з метою особистої рефлексії митця та утримання інтересу сучасного читача до об'єкту візуалізації. У результаті дослідження доходимо висновку, що популяризація образу Данте в масовій культурі відбиває індивідуальний фактор розвитку окремого митця як творчої особистості. Світове класичне мистецтво стає тематичною основою зародження нових витоків авторської креативної творчості.

Процес трансформації візуальної мови ілюстрації в дизайні (або інших художніх практиках) поширює розповсюдження образів «Божественної комедії» не тільки на батьківщині Данте Аліг'єрі, а й на європейському континенті. На сьогоднішній день тенденція індивідуального візуального вираження через образи світової літератури залишається стійкою та дозволяє створювати автентичний продукт як у мистецькому середовищі, так і комерційній сфері на теренах Європи.

Список бібліографічних посилань

- Бітаєв, В. А. (2003). *Естетичне виховання і гуманізація особи* [Монографія]. ДАКККіМ.
- Браун, Д. (2013). *Інферно: детективний роман* (В. К. Горбатько, пер.). Клуб сімейного дозвілля.
- Будник, А. (2021). Прийоми постмодернізму у плакатних проєктах часів пандемії Covid-19. *Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну*, 4(1), 8–20. <https://doi.org/10.31866/2617-7951.4.1.2021.236115>
- Вазарі, Дж. (1970). *Життєписи найслав'ятніших живописців, скульпторів та архітекторів* (А. Перепада & П. Соколовський, пер.). Мистецтво.
- Данте, А. (2004). *Божественна комедія: поема* (Є. Дроб'язко, пер.). Фоліо.
- Петрова, О. М. (2009). «Комедія» Данте Аліг'єрі. *Мистецький коментар XIV–XX століть*. Факт.
- Стріха, М. В. (2003). Данте й українська література: досвід рецепції на тлі «запізнілого націєтворення». *Критика*.
- Стріха, М. В. (Уклад.). (2001). *Здолавши півшляху життя земного...: «Божественна комедія» Данте та її українське відлуння*. Факт.
- Еліот, Т. С. (1996). *Назначеніе поезии. Статті о літературе*. AirLand.
- Di Salvo, T. (1969). *Dante nella critica: Antologia di passi su Dante e il suo tempo*. La Nuova Italia.

References

- Bitaiiev, V. A. (2003). *Estetychne vykhovannia i humanizatsiia osoby* [Aesthetic education and humanization of the person] [Monograph]. DAKKKiM [in Ukrainian].
- Braun, D. (2013). *Inferno: detektyvnyi roman* [Inferno: A detective novel] (V. K. Horbatko, Trans.). Klub simeinoho dozvillia [in Ukrainian].
- Budnyk, A. (2021). Priyomy postmodernizmu u plakatnykh proiektakh chasiv pandemii Covid-19 [Postmodernism techniques in poster projects of the period of Covid-19 pandemic]. *Demiurge: Ideas, Technologies, Perspectives of Design*, 4(1), 8–20. <https://doi.org/10.31866/2617-7951.4.1.2021.236115> [in Ukrainian].
- Dante, A. (2004). *Bozhestvenna komediia: poema* [Divine Comedy: A poem] (Ie. Drobiazko, Trans.). Folio [in Ukrainian].
- Di Salvo, T. (1969). *Dante nella critica: Antologia di passi su Dante e il suo tempo* [Dante in criticism: Anthology of passages on Dante and his time]. La Nuova Italia [in Italian].
- Eliot, T. S. (1996). *Naznachenie poezii. Stat'i o literature* [Purpose of poetry. Articles about the literature]. AirLand [in Russian].
- Petrova, O. M. (2009). "Komediia" Dante Alihieri. *Mystetskyi komentar XIV–XX stolit* ["Comedy" by Dante Alighieri. Artistic commentary of the 14th–20th centuries]. Fakt [in Ukrainian].
- Strikha, M. V. (2003). *Dante y ukrainska literatura: Dosvid retseptsii na tli "zapizniloho natsiietvorennia"* [Dante and Ukrainian literature: Experience of reception against the background of "late nation building"]. Krytyka [in Ukrainian].
- Strikha, M. V. (Comp.). (2001). *Zdolavshy pivshliakhu zhyttia zemnoho...: "Bozhestvenna komediia" Dante ta yii ukrainske vidlunnia* [Overcoming the halfway point of earthly life...: Dante's "Divine Comedy" and its Ukrainian echo]. Fakt [in Ukrainian].
- Vazari, G. (1970). *Zhyttiiepysy naislavetnishykh zhyvopystsiv, skulptoriv ta arkhitektoriv* [Biographies of the most famous painters, sculptors and architects] (A. Perepadia & P. Sokolovskiy, Trans.). Mystetstvo [in Ukrainian].